

PSYCHIATR PODPORUJÍCÍ OBLAST DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ

Ve středu 12. 10. 2016 se v Rožnově pod Radhoštěm konala přednáška velmi uznávaného českého psychiatra, popularizátora vědy a vysokoškolského pedagoga, profesora Cyrila Höschla . Přednášku pořádala obecně prospěšná společnost Iskérka v rámci Týdnů pro duševní pod záštitou místostarosty Ing. Jana Kučery za podpory Mikroregion Rožnovsko.

Týdny pro duševní zdraví jsou celorepublikovou akcí, jejichž cílem je zprostředkovávat široké veřejnosti informace o duševním zdraví, duševních nemocech a přispívat ke zlepšení postoje k duševně nemocným, snižovat stigmatizaci nemocných, jejich blízkých a celého oboru péče o duši.

Ještě před začátkem této akce jsem krátce hovořila s profesorem Höschlem a domluvila jsem s ním rozhovor. Přislíbil mně, že odpoví na moje dotazy. Krátce poté jsem mu napsala email a ještě týž den odpověděl. Byla jsem šťastná, že se tento rozhovor uskutečnil a moc mu děkuji za jeho ochotu.

Pan Cyril Höschl je 40 let ženatý, má dvě dcery, dva syny a devět vnoučat. Jako psychiatr pracuje již 42 let, z toho ovšem v posledních 26 letech v různých manažerských a akademických funkcích, protože po Listopadu 89 byl zvolen děkanem 3. lékařské fakulty a jmenován ředitelem Psychiatrického centra Praha (dnes Národní ústav duševního zdraví- NUDZ). Za svůj úspěch považuje jednak zavedení nového kurikula (systému výuky) na lékařské fakultě a také vybudování NUDZ, který je poměrně unikátním centrem neuropsychiatrického výzkumu, který zahrnuje také oblast sociální psychiatrie. Za neúspěch považuje to, že se nám už dávno nepodařilo dostatečně

zreformovat péči o duševní zdraví v naší zemi a výrazněji zlepšit podmínky lidí s duševním onemocněním a postavení psychiatrie ve společnosti.

Národní ústav duševního zdraví (NUDZ) vznikl transformací z Psychiatrického centra Praha 1. 1. 2015, sídlí na adrese Topolová 748, 250 67 Klecany. Vybudování nového moderního výzkumně a klinicky orientovaného centra umožnil projekt financovaný z operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace. NUDZ se má stát referenčním pracovištěm pro oblast duševního zdraví v České republice.

Zaměřením programu NUDZ je výzkum neurobiologických mechanismů vedoucích k rozvoji nejzávažnějších duševních poruch (schizofrenie, deprese, úzkostné stavy a reakce na stres). Součástí výzkumu je rovněž vývoj a testování nových diagnostických a léčebných metod. Přístup k řešení problematiky je založený na vzájemné provázanosti metodik molekulární biologie, animálního modelování a klinického výzkumu a testování. Zdroj informací: www.nudz.cz

1) Jak vnímáte neziskové organizace, které pomáhají duševně nemocným?

Jako potřebnou protiváhu resp. doplněk k tradičním oficiálním strukturám péče o duševní zdraví. Mnohé z těchto neziskovek představují alternativní pohled na úkoly, jež má řešit psychiatrie, včetně pohledu patientského. Dokážou vyhledávat příležitosti k vícezdrojovému financování různých bohulibých programů a bývají též inspirací i pro ty, kdož prosazují pozitivní změny v péči o duševní zdraví na úrovni státní správy.

2) Co byste změnil v psychiatrických léčebnách?

Mnohé léčebny jsou vedeny moderně a osvíceně. Řada z nich poskytuje některým nemocným zázemí a a „azyl“, který by při větší míře svého postižení těžko jinde našly. Přesto celkově vzato, by se část kapacity léčeben (dnes nazývaných nemocnicemi) měla přesunout do jiného prostředí, do komunit a do oblasti sociální péče. Psychiatrickým nemocnicím by měla zůstat specializované péče o nemocné se závažnými poruchami, jež jim neumožňují samostatné fungování mimo psychiatrické zařízení. Neměly by se však stávat „konečnými stanicemi“, a měly by být otevřené světu, jak už některé ostatně jsou, a měly by se vnitřně reformovat a zkvalitňovat zejména s ohledem na respekt k osobním právům a lidské důstojnosti pacientů, měly by být součástí reformované sítě služeb od ambulancí přes stacionáře, centra duševního zdraví až k rehabilitačním, lázeňským a komunitním službám.

3) Jakou nejlepší zkušenost máte v péči o duševně nemocné z cizích zemí a proč?

Na to je těžká odpověď proto, že žádné zařízení, které jsem v zahraničí navštívil, nemusí být a asi ani není, pro tu či onu péči reprezentativní. Když jsem působil jako prezident Evropské psychiatrické asociace, setkal jsem se několikrát s pacienty z různých zemí a ti si vesměs stěžovali na stejné nedostatky jako si někdy stěžují pacienti u nás. Dokonce se mi zdálo, že stigmatizace nemocných (šlo konkrétně o bipolární poruchu) je například v Anglii, jež je nám dávana za příklad, větší než u nás. Dva britští pacienti si mi stěžovali, že vinou své „nálepky“ nemohli sehnat práci, nikdo se s nimi prakticky nebavil. A k lékařům se téměř nemohli pro dlouhé čekací lhůty dostat. Když ale naši kolegové z NUDZ kladli obyvatelům v České republice a ve Velké Británii otázky, kterými zjišťovali postoj veřejnosti k duševně nemocným např. (snesl byste duševně nemocného jako svého souseda, "kamaráda", "partnera" atd.), vyšla ve výsledku Británie jako mnohem tolerantnější, poučenější a lidštější. Na druhou stranu jsem měl možnost na veřejném shromáždění s pacienty z různých zemí diskutovat s dívkou, která byla pro závažné onemocnění (psychózu) hospitalizována v několika zemích Evropy včetně Itálie, Turecka,

Británie a České republiky. Na můj dotaz, kde by si vybrala hospitalizaci příště, kdyby nedej bože byla opět vystavena té nutnosti. Celkem bez zaváhání odpověděla, že v Česku. Ale abych Vám odpověděl: ostrůvky pozitivní deviace v péči o duševní zdraví najdete v Evropě leckde, například v Holandsku, na severu Itálie, ve Finsku, ale třeba i na Krétě. Všude ale také najdete příklady negativní.

4) Co si myslíte o stigmatizaci lidí s duševním onemocněním?

Stigma našeho oboru je jedním z přetrvávajících problémů, jenž komplikuje jak dostupnost psychiatrické péče, tak účinnost léčby. A netýká se jen pacientů, ale i těch, co v oboru psychiatrie pracují. Součástí chystané reformy péče o duševní zdraví bude právě také destigmatizační kampaň, která má mnoho podob a nástrojů, od osvětových přednášek a mediálních vystoupení až po veřejná přihlášení se ke své duševní chorobě ("coming - out") známých osobností, umělců, politiků, vědců, sportovců.

5) Jak vnímáte negativní postoj velkých médií k problematice duševních onemocnění?

Média pacientům škodí i tehdy, referují-li pravdivě. Spojují psychiatrii totiž téměř výlučně s něčím negativním, kdežto pozitivní jevy a události do souvislosti s psychiatrií nedávají prakticky nikdy. Takže se snadno dočtete, že bývalý pacient psychiatrické léčebny někoho zavraždil, ale nedočtete se stejně pravdivou zprávu, že bývalý pacient psychiatrické léčebny předložil ve sněmovně novelu nějakého zákona.

6) Co říkáte na strategii reformy psychiatrické péče?

Snažíme se k ní v NUDZ také přispívat, ale na hodnocení je ještě brzy. Musíme tudíž s názorem posečkat. Mně se v hlavních bodech líbí, ale mám obavy, jak bude vypadat to, co z ní nakonec zbude.

7) Jakou změnu má tato strategie přinést do systému péče o duševně nemocné?

Především přesun péče směrem k přirozenému prostředí pacienta (do terénu, do komunit, do Center duševního zdraví).

8) Jakým způsobem by se lidi s duševním onemocněním měli aktivně zapojit, aby široká veřejnost změnila názor, že duševně nemocní nejsou vrazi, blázni, neschopní a líní lidé?

Zejména ti úspěšnější by se neměli bát o svém vztahu k psychiatrii veřejně mluvit a poskytovat tak příklad ostatním. Velice cenná jsou pacientská sdružení a také organizace příbuzných duševně nemocných, které v některých zemích (na rozdíl od nás) mají poměrně velkou váhu, představují pro politiky zajímavou část elektorátu, již nelze beztrestně opomíjet, a tak mnohdy dosahují ve vyjednávání lepších podmínek pro pacienty značných úspěchů. To se u nás stále ještě příliš nedaří.

9) Jakou máte vizi do budoucna v péči o duševně nemocné?

Těch vizí je několik. Na úrovni péče je to implementace reformy tak, jak jsem ji stručně charakterizoval v bodě 8, na úrovni výzkumu je to představa, že se konečně podaří odhalit podstatu schizofrenie a bipolární poruchy a bude tak jednou možno těmto onemocněním předcházet.

Dana Mičolová